D 525
.W4
Copy 1

MEFISTOFELES GRÄMELSE

av

GUSTAV O. WESTMAN

Pris 25 cents

Tryckt hos
Svenska Bokhandelsföreningen
351 W. Oak St., Chicago

Copyright
by
Gustav Westman
1916

D525
.W4

Tillägnad mina vänner

Axel G. Pearson

och

Rudolph Ericson

JUN -9 1916
©CLA431417

Mefistofeles grämelse.

Efter en dag av jämförelsevis ringa tankeid — det var nämligen måndag, och mitt kall såväl tillstäder som nödvändiggör vila under veckans andra dag — gick jag till sängs och sjönk nästan omedelbart i slummer. Det var dock icke trötthetens sömn jag njöt, den drömfria, som skänker åt både kropp och själ omedvetenhetens ro; min ande var vitt vaken, och jag drömde, i ett tillstånd av så intensiv medvetenhet, att drömmarna blevo syner.

*

Jag hade just tänt lampan och satt mig ned för att läsa, då någon knackade på dörren till min studerkammare. Jag reste mig samt lade undan min bok och bjöd: Stig in! Dörren öppnades ej, men i nästa ögonblick stod likväl en hög gestalt innanför densamma och böjde sitt huvud emot mig i stum hälsning. Häpen och halvt förskräckt såg jag den sällsamme besökaren an. Han bar en skarlakansröd kappa, som var så lång att

den vidrörde golvet och helt skymde hans fötter. Den fasthölls kring halsen med en ring av små glimmande bucklor, och sprundet sammanslöts med häktor, som lyste likt silver eller stål. Över de korpsvarta lockarna satt en röd barett av egendomligt gammalt snitt, och en fjäder, ur vilken mer än hälvten av fanet slitits, var stucken genom huvudbonadens sammet. Besökarens ansikte var finhyllt och vackert. Det liknade en ung kvinnas, men icke en oskulds, ty linierna vid munnen förrådde slem gamman, och läpparna glödde som av rus.

Jag kände mig högeligen brydd, dock icke så mycket på grund av besöket som fastmer emedan jag alls icke visste vad slags etikett jag skulle anlägga gent emot den rödklädde, ty redan vid åsynen av hans dräkt betogs jag av aningar, och när därpå hans blickar mötte mina, förstod jag tillfullo vem han var. Han hjälpte mig emellertid själv ur bryderiet vid det att han med en om största världsvana vittnande ledighet lutade sig emot mig över bordet och sade: Inga titlar nödvändiga. Inom ert skrå är jag känd sedan långan tid tillbaka, och, tillade han småleende: rätt illa känd med.

Jag märkte genast tvetydigheten i hans

tillägg, men hans röst var, det lindriga gäcket till trots, helt behaglig, och jag pekade tigande på stolen vid bordsändan. Efter en sirlig bugning tog han den anvisade platsen, och då han satte sig ned såg jag genom sprundet i kappans midjeveck ett gyllene bältspänne och fästet av ett svärd.

Min besökare satte armbågarna mot stolens sidokarmar och fattade om hakan med bägge händerna. Rörelserna härvid voro graciösa till det yttersta, men kroppsställningen tycktes dock helt föreskrivas av en vana, och om ett ögonblick glänste hans övre tandrad mot högra handens pekfinger. Han påminde om en person, som genomtänker ett viktigt drag i schack, och han satt i flera minuter alldeles stilla, icke ens hans ögonlock rörde sig, men jag såg hur över hans panna det gick som av skuggor eller moln. Hans blickar tycktes riktade på något fjärrbeläget föremål, men när jag såg in i hans ögon, var det som skulle jag hava känt smittan av en outsäglig leda. Plötsligt anmärkte han, med ett tonfall som om hans ord blott utgjort fortsättningen av ett redan i full gång varande samtal: "Ja, dagarna äro onda," och så efter en paus tillade han ruelsefullt, och såsom för att hindra

en ovilkorlig invändning från min sida: "Faktum utesluter emellertid icke vare sig ett komparativum eller superlativum i sak."

Citatet och jämväl cynismen i hans bifogade anmärkning stungo ned i mitt väsen, likt flammor av eld, och jag reste mig upp med hetta. Jag kände huru min panna rodnade av vrede, men min besökare såg på mig med ögon av förvåning, och över djupet av hans vida pupiller kom det tillika ett glimtande som av barnslig rädsla.

Tigande satte jag mig åter. Det var mig platt omöjligt att känna ett fäste, varifrån jag kunde i någon mån behärska det samtal, vars metafysiska innehåll min besökare med en dialektikers viga förfarenhet angivit. Det var som skulle jag hava gripit omkring mig efter ett stänge för att kontrollera ett strömfall av kvicksilver, ty min sene gästs yttranden beledsagades av blickar och en stämma, som förfogade över alla tänkbara nyanser, och ehuru jag kände en bestämd vedervilja för hans ord, band han min harm genom sitt minspel och välljudet av sin röst.

Med ens, såsom hade han helt och hållet glömt mitt lilla intermesso, knäppte han si-

na händer och sade: "Tillåt mig spörja: Känner ni den fjärde dimensionen?"

Jag häpnade och blev stum, men min besökare fortfor, såsom hade jag högst otillfredsställande besvarat hans fråga: "Ja, inom ert skrå är ju vetenskapen rörande denna sak lika sammangyttrad som den är unik, men kuriöst nog är ändå fjärde dimensionen för er alla ett axiom, vars rubbande skulle vålla sönderfallandet av hela det system, ni under så mycket jäktande och lärt kiv hopkommit." Den rödklädde gjorde ett kort uppehåll och fortfor därefter såsom förklarande: "Er vetskap är sammangyttrad så till vida, att den icke har mäktat frambära någon allmängiltig definition av saken i fråga, och den är unik emedan den alldeles inte gett er anledning till någon ofruktbar matematisk möda. Korteligen: Ni har kännedom om en sak, som ni icke förstår, men som icke heller vållar er intelligens omak, och denna sak befinnes vara ett av de oundgängliga momenten i er största tro."

Hans mörka yttranden föreföllo mig såsom en labyrint, genom vilken han försökte leda mig ut emot klar dag. Jag fann det emellertid rätt svårt att följa med, men ef-

ter en ny paus vidtog han med en didaktik så skir, att den verkade nästan våldsamt klargörande: "Den nödtorvtiga överskådligheten av den världsuppfattning, ni genom en märkvärdig tankarnas ekvilibristik lagat samman, beror huvudsakligen på fjärde dimensionen. Ni använder den nämligen som fyllnadsmaterial i svalgen mellan edra ofta konfysa teser om ljus och rätt, om kärlek och lycka. Det återstår emellertid nu att vidgå, att ni löst alla edra metafysiska problem genom att utnyttja min existens. — Jag är den fjärde dimensionen. Jag är djupet, och det är precis detsamma, åtminstone för somliga av denna tidsålders folk, som höjden."

Jag förstod på ett ögonblick hela innehållet i hans anföranden, men hädelsen i hans sista ord slog mig med sådan makt, att när jag såg mig själv i spegeln ovan skrivpulpeten var mitt ansikte vitt av fasa. Min besökare, som genast märkte mitt förstörda utseende, ändrade omedelbart sin röst, och vidtog nu så trankilt som hade han nyss avslutat en enkel och oskyldig saga: "Som jag nämde i förstone, är jag rätt illa känd. Bevars för de många matemati, vilka bråkat sina hjärnor för att finna den fjärde dimensionen och som icke lyckats, bara där-

för att de ej räknat med mig." Han skrattade ett mjukt skratt och tänderna lyste glänsande vita bakom hans rusröda läppar. Han strök med fingrarna upp över tinningarna, sköt baretten bakut och blottade därvid sin hjässa, en hjässa, vars form vacklade mitt emellan tänkare och narr. Den röjde kraft av både gäckeri och allvar.

Han skrattade fortfarande mjukt, men tynande, och det föreföll mig som mängde det sig i löjet en ton av besvikenhet och grämelse. Hans fingrar rörde sig oavbrutet upp och ned över tinningarna, och när jag såg in i hans ögon, kände jag åter som en fläkt av smittande leda. Hans stora pupiller tycktes vara öppningar rätt ned i en virvel av otaliga namnlösa förnimmelser. Jag ryste och fingrade nervöst bland mina papper.

Plötsligt kände jag huru den rödklädde betraktade mig, dock icke mitt ansikte utan mina händer. Förstrött gled min blick ned på mina fingrar och jag såg att jag smulade mellan dem ett par urklipp från en tidning. De innehöllo skildranden av en hovskandal och av ohyggligheter å en fjärran krigsskådeplats. Tvivlande på sanningsenligheten av deras uppgifter, hade jag tillförne skjutit dem åt sidan och det var nu med en känsla

av sällsamhet jag åter såg de två pappersbitarne i min hand. Då flög med ens genom min hjärna hågkomsten av en gammal sägen om fjärde dimensionen. Det var, att den, som behärskade vetskapen om densamma skulle kunna i ett ögonblick förflytta sig från en punkt till en annan. En kyla kröp genom hela min lekamen och den förvandlades till en känsla av skräck, när jag skyggt blickade upp och såg den rödklädde besökaren vid mitt bord. Han hade slutit ögonlocken, men blundande nickade han och log, precis som hade han vetat, vad jag tänkt. Jag steg upp men satte mig åter. Ånyo reste jag mig, men då öppnade min besökare ögonen, och sade lugnt, alldeles som hade han fortsatt ett samtal efter bara en sekunds tystnad: "Emellertid vidhåller jag att jag är rätt illa känd inom ert skrå."

Jag fäste mig nu igen särskildt vid hans sista ord och blev så uppbrakt, att mina händer darrade. Bläckhornet stod på sin tensockel till vänster om mig, och jag tänkte på en gammal sägen, men då lade den rödklädde sina smala vackra händer på bordskivan samt lutade sig framåt under ett hejdlöst gapskratt. Hans munterhet skakade som ett tordön rätt igenom min harm, och

när hans löje mojnat ut anmärkte han med stickande försmädlighet: "Alldeles så ja, alldeles så. Den gamla paradoxen: använda mig teoretiskt som en storhet, och anse mig i verkligheten som blott en fluga."

Avväpnad och skamsen vände jag mig bort, men då var det som skulle min besökare hava känt medlidande med mig. och snabbt såsom en skicklig skådespelare ombyter roller under framläsandet av en scen, skiftade han ifrån försmädlighet till yttersta förbindlighet. "Notiserna innehålla inga öfverdrifter," sade han och pekade graciöst på tidningsurklippen, som jag ännu höll i min hand. "Om ni såge vad som i verkligheten försiggår å ort och ställe, så skulle ni tvivelsutan tycka de där små meddelanden vara rätt tama. Emellertid, det är ju ingenting som hindrar er att nu besöka platserna och bliva ett ögonvittne för er själv."

Vid dessa ord jagade tusende erinringar genom min hjärna. Det var sägner från häxornas tid och blåkullafärdernas; det var strofer ur Faust och tunga, mörka rägglor från kyrkbyar och rikemanshemman; det var dystra berättelser från herregårdar och torp; det var gengångare från skumma ko-

laretjäll och från ensittarestugor vid en sjö med många vikar. Jag steg upp, och min besökare reste sig även. Det låg nu över hans gestalt en sådan skälvning av mörkt majestät, att jag nästan förnam en tjusning. Han såg mig an med en blick så behärskad, att det förut så virvlande djupet i hans pupiller liknade ett hav i stiltje, och gripande tag om kappan med vänstra handen lyfte han högtidligt svärdfästet ut genom vecket ovan midjan. Det sken som av guld och den kostliga sten, som utgjorde dess knapp, blixtrade emot lampans ljus som ett strängt alltseende öga. När jag sänkte min blick, såg jag under den lyftade fållen av min besökares kappa hans sammetsskor. De hade tofsar på tåspetsarna, stora mjuka tofsar, och under det jag betraktade dem drog genom rummet som en susning af flydda tider och svart magi.

När besökaren häktade ihop kappan vid midjan släckte jag min lampa och öppnade dörren. Höstvinden sopade omkring huset med ett vinande, som nästan liknade en fräsning, men liksom på ett tyst avtal trädde jag och den rödklädde ut genom allén och ned mot stora vägen. Där vände sig min följeslagare mot mig och viskade. "Den

för vilken djupet blottas, för honom blottas ock det som av djupet är." När han sagt detta lyfte han fållan av sin kappa över mitt ansikte.

*

Jag tog några steg framåt, men varsnade med ens att jag ej längre befann mig inom kända landamären. Långt borta mörknade en kust bakom grönvita bränningar, och över de brusande vågorna hörde jag dunder såsom av hundrade åskor. Min följeslagare ryckte på skuldrorna vid min frågande blick, och då jag vände mig om såg jag de gungande linierna av tvänne örlogsflottor i strid med varandra under hög sjö.

De blå kanonerna stucko ur sina pansartorn som hotfullt sträckta armar, och under det svart stenkolsrök trycktes ned över däcken av vind och krängningar, lågade de vida pansartornen sina flammor ut i vågstänket. Det var som hade de sträckta armarna öppnat händer fulla av gnistrande glöd. Omkring de breda slagskeppen gledo likt delfiner i kretsar och kryss smala skytteformade farkoster. De skakades av sina maskiner och skroven överyrdes helt av vatten och sot. Luften var fylld som av trumvirvlar,

gälla sånger och rop, och sönderspringande granater föllo likt brinnande regn över skeppen och den vreda sjön.

En av de skyttelformade farkosterna träffades midskepps av ett stort skott, som vek ihop det smala skrovet likt en bit papper, och med för och akter ett ögonblick helt lyfta ur vattnet sjönk det ned mitt igenom det brusande, vita krönet av en stor bölja.

De långa armarna utströdde ännu sina glöd och korta, sträva kommandon ljödo mellan åskorna. Det skrapade vasst mot kättingar och bultar, det var blod på kasematter och däck, och det var som om de väldiga konstruktioner av stål från köl till flagga skulle hava stönat och kvidit under fasan av sitt vilda bödelsvärv.

Plötsligt såg jag hur ett stort skepp våldsamt kröngde till, såg hurusom ett av de väldiga pansartornen förut rivits vidöppet och huru servisen till sista man hängde som djupröda trasor kring kanonernas slutstycken, såg hur hjul och hävstänger röko av ungt blod. Det kolossala skrovet skalv från för till akter, och lik en grå klipphäll slungades ett långt stycke av babords reling med kasematter och allt rätt ned på andra aktertornet. Dess kanoner skakades ur lavet-

terna och stötte med ett helvetiskt dunder mot pansarväggarna, tills tornet själv, såsom prässad av en jättehand, krasade ihop till ett gravkummel över fällda vapen och stumma hjälteläppar.

Högt på kommandobryggan stod kaptenen, en medelålders man med ett hårt ansikte. Under honom knakade järngolvet, och vid hans sida låg hans närmaste man död med hela halsen sönderfläckt av en granatskärva. Den fallnes ögon voro vidöppna och hans läppar hade stelnat kring ett ont leende. En officer lutade sig ned över stålpallisaden till vänster om befälhavaren och satte roparen till munnen. I samma ögonblick hördes ett ljud såsom när starkt glas brytes, och roparen föll mot nedre däcket med officerarens högra hand i följe. Den stympade bet samman sina tänder, och lyftande sin arm, ur vilken blodet sprutade, saluterade han kaptenen samt vacklade utför järntrappan ned från kommandobrygman.

"Alla kanonerna ur stridbart skick! Babords sida uppriven! Sjön går in! Alla båtar sönderskjutna!"— Kaptenen vände sig om. Framför honom stod en ung officer. Det ryckte till i befälhavarens ansikte och

det hårda draget vek. Han gick fram till den unge och sade: "Min son, då tänka vi tillsamman en sista tanke på din moder och dö." Fattande officerns händer sänkte han sitt huvud som i eftersinnande. En stor granat kreverade högt uppe. Förtoppen klipptes tvärt av samt föll och blev hängande i ståltacklingen. Den väldiga masten med sina snabbeldskanoner skalv. Det var som om den lossnat från köl och spanter. En häftig stöt skakade längs hela det hjälplösa skeppet, och såsom hade sjön plötsligt givit vika krängde det mot babord. Då ljöd en bedövande knall, och mitt under ett moln av rök och eld gled den stora örlogsmannen genom vattenblå skymning ned mot tången och freden.

Jag darrade av förskräckelse, men min följeslagare log och sade kallt: "Ett stilla preludium bara, en lek rätt nu ändad." Jag såg mig om och märkte då, att den sänkta pansarkolossen var den sista av en flyende flotta. Spänningen i vilken jag befann mig hade emellertid vållat att jag ej givit akt på flaggorna, som skeppen förde, och ännu darrande frågade jag: Vilka förlorade slaget? Då såg min följeslagare mig rätt in i ögonen och svarade med en röst

som ingen kan beskriva. "Gott mit Uns". Därpå lyfte han kappan mot mitt ansikte.

*

Scenerierna hade ändrats. Jag såg en stor skog, vilken mörk och susande reste sig vid randen av en snöhöljd slätt, som förtonade långt borta likt ett vitt hav mot grå himmel. Över trädtopparna kretsade svarta fåglar, och nere på marken rörde sig fram och åter i oavbrutet lopp som en hjord av vilsekommen ängslig fänad. Jag pekade dit, men framställde ingen fråga. Den rödklädde nickade förstrött och sade: "Korpar! Vargar!" Jag ryckte till vid hans ord samt vidgade ögonen, men då han såg min förbluffelse lutade han sig fram mot mig och viskade. "Trakterna, som ligga för din syn, äro slätterna hän emot Tundran och skogslanden i Tobolsk."

Plötsligt drogs min uppmärksamhet mot ett långt tåg som av duvna vandrare längsinne vid skogsbrynet. "Krigsfångar," upplyste den rödklädde kort. Det var män i trasiga uniformer, män med trötta blickar och med ihåliga kinder bakom de uppslagna kappkragarna. Det var gamla män med läpparna hårt sammanprässade under vita

mustacher och unga män med släta pannor och mjukt skäggfjun omkring hakan. De unga männen voro de flästa. På bägge sidor om fångarna såg jag kosacker i långa pälsar och med lans och karbin över skuldrorna. I spetsen av tåget red befälhavaren, en gammal sotnik med ett litet grått ansikte under den stora pälsmössan och med ögon, som vaksamt och halvt ängsligt överforo såväl underbefäl som kosacker och fångar. En storväxt underofficer nalkades i galopp, och när han nådde befälhavaren gjorde han honör samt böjde sig ner ur sadeln och viskade, "Lille far, det blir säkert storm innan kvällen, ty korparna hålla sig nära." Den gamle gjorde korstecknet och såg bort mot snåret i ett glad. Hungriga ludna bestar trampade därinne, och sotniken tänkte på de fångar, som släpade sig fram med halvt förfrusna lemmar. Bleve det storm och snöyra så skulle korparna få spisa tillsammans med vargarna, och tänder och näbbar skulle slita under grå kappor och hjälmar, och snön skulle bliva röd av blod. Sotniken såg i tankarna den blodiga snön samt ryste och gjorde åter korstecknet. Min följeslagare

satte sin hand för munnen och skrattade ett undertryckt hånfullt skratt.

I skarans mitt vacklade plötsligen en ung man åt sidan, och när den närmaste kosacken sökte stöta honom tillbaka sjönk den stackars fången ned på knä. Han lyfte sina händer emot ansiktet — fingrarna voro förfrusna. Med en kvävd snyftning reste han sig och stapplade fram mot kosacken. Denne svängde lansen, men hejdade sig. Fången talade, men ryttaren förstod ej vad han sade. Då pekade den unge mannen med sin halvt förfrusna hand först mot ryttarens karbin och sedan mot sitt eget huvud. Kosacken fattade meningen i åtbörden och reste sig i stigbyglarna med ett uttryck av förfäran. Så svängde han med ens om hästen och red bort till sin officer. Han talade brådskande till denne, samt pekade över skuldran mot fången. Officeren tycktes häpna och i sporrsträck skyndade han fram till befälhavaren. "Lille far," sade han, "en av fångarna vill stanna. Hans händer äro förfrusna och han är för svag att gå!" Sotniken ryckte till, officeren upprepade sitt anmälande och väntade på svar men fick intet. Den gamle befälhavaren vände bort ansiktet och ett par tårar

droppade ner i hans skägg. De stelnade med ens som till pärlor, och för sig själv mumlade han med darrande läppar. "Vargarna!, korparna."

Långt i öster stego aftonskuggorna upp och i norr hopades snömolnen samt började sin vandring över slätten. Det riste i trädtopparna, och likt en väldig suck drog den första stormilen genom grenarna och barren. Inom några minuter slöt yrvädret sin brännkalla famn omkring fångtransporten. och det långa tåget skymtade snart bara som en ensam mörk tråd i ränningen av en jättestor vit väv.

Det tjöt argt och hungrigt inne i snåren. men ned i den mjuka snön sjönk ynglingen med de förfrusna händerna. Han hade småningom kommit in bland de sista i tåget, så blev han efter dem och nu var han allena. Han förnam en känsla som av lättnad och ro, det var som skulle han få gå till vila om kvällen efter ett svårt dagsverk. —En lång grå skepnad gled fram genom snön, den följdes av en annan, en tredje och en fjärde.—Ynglingen stod på knä och läste en bön, det var en kvällbön, en bön med barnsliga enkla ord.—De fyra skepnaderna nalkades och stego med smygande fjät om-

kring bedjaren. Han lutade sig maktlös mot drivan, som tornades vid hans rygg. Som i en dröm såg han fyra skepnader gå i ring omkring sig, och hans domnande hjärna fick erinringen om en dans för länge sedan. En dans under blommig lind, dansen, när Lieschen smög sin hand in uti hans och lyfte sitt ansikte uppåt, just så där ja, — och den stackars ynglingen log — log mot det öppna gapet och de glimmande vita tänderna av en stor varg. — Vinden tjöt och de väldiga träden vid skogsbrynet knakade under trycket ifrån steppen, fångtåget slingrade sig mödosamt framåt, men över ett stycke tilltrampad blodig snö låg den tomma pickelhuvan och de röda uniformtrasorna av en efterbliven krigsfånge. Två korpar hackade girigt bland de stelnade resterna, och min följeslagare böjde sig ned och tog upp en bit kläde, i vilken satt fasthäktad ett litet kors af järn. I nästa minut höll han den simpla tingesten framför mina ögon med vänstra handen, samt pekade på den tigande, men hans pupiller lyste hemskt och kallt som återspeglingen av en nattlig vådeld vid en sjö. Han teg fortfarande, men hans ansikte likasom krympte tillsammans under ett hiskligt leende, och så

lät han korset falla. Jag kände ångestsvetten tränga ut på min panna som droppar av kylig dagg, och med en röst, vari jag själv hörde min fasa sporde jag, Varför allt detta rysliga och varför korset,—"Emedan dagarna äro onda och därför att den, som härskat över denne spillgivne är lika stor hädare som sin herre," svarade den rödklädde och slog med fållen av sin kappa mot mitt ansikte.

*

När min följeslagare ej längre skymde min blick befunno vi oss i den långa korridoren framför ett slottsgemak. Överallt glänste det av marmor och lyste det av guld. Överallt brunno elektriska lampor, och tjocka dyrbara mattor förtogo stegen av män och kvinnor, som med stram högtidlighet skredo mellan de olika salarna. I mosaik över en dörr var en bild av madonnan. Den rödklädde vände skyndsamt ryggen mot tavlan och skrattade med handen för munnen. Slutligen sade han såsom för sig själv: "Jo jo, fru helgon, äntligen är du fast, och det din dygd till trots. En tid undslapp du till och med mig, men nu måste du skåda den högsta flärd, den djupaste nedrighet och den största dåraktighet utan

att kunna flytta dig ur stället. Drager du dig till minnes, när den gamle filfras, som råder i dessa rum underskrev dödsdomen för tusende människor på en gång? Kommer du ihåg, när han svek sitt viv för ett slemt luder, och erinrar du dig stunden, då han med en ömklig högfärdsåtbörd stängde dörren för sitt eget kött och blod?"

Den rödklädde tystnade tvärt, sänkte armen och slog handen mot höften så att svärdskidan klirrade. Det var som skulle han under sin monolog hava så fyllts med bitterhet att han till slut mist talförmågan. Över hans fala kvinnoansikte drog en sky av intensivt hat, och skum kom på hans läppar. Efter en rörelse som hade han brottats med någon fortfor han med nästan gnisslande stämma och ännu med ryggen vänd emot tavlan: "Förbliv var du är. Du har ännu inte sett det värsta i detta hus. Visserligen var tändandet av detta örlig mer än ett lappri, men vaka du den natten, då alla lampor slockna av sig själv i dessa salar. Då skall du se radbanden ryckas ur fingrarna på förskrämda kvinnor och krusifixet vägra att bliva stucket i händerna på en andelös gammal skalk."

Hans ord ljödo för mina öron som en

hemsk förutsägelse, men plötsligt vände han sig mot mig och sade med ändrad min och ton: "Det bor i dessa rum en furste, som gärna ville byta lott med en dödgrävare, om han därmed kunde bliva kvitt sig själf. Kom så får du skåda honom."

Den rödklädde vandrade före mig genom en lång rad av salar, men slutligen stannade han framför ett draperi, mellan vars glest sammandragna fållar jag skymtade ett sovgemak med en hög förgylld säng. Min följeslagare gjorde ett språng som av skräck eller fröjd och lade handen på svärdfästet. Häpen tog jag ett steg tillbaka, men lik en ljungeld flammade hans glav mot de tunga draperierna. Med ett konsthugg skar han på ett ögonblick de mjuka tygen ur deras hängen. Ljudlöst föllo de ned över tröskeln, och mitt framför oss satt på sin nattstol en idiotlik gammal gubbe med askgrå händer och ett askgrått ansikte. Överraskad och skamsen steg jag åt sidan, men när jag vände mig mot den rödklädde med en vild förebråelse på mina läppar, lyfte han kappan mot mitt ansikte, och under en vanvördig bugning tillropade han den gamle: "Vale ad futurum Simplicissimus Rex!"

*

Omkring oss vimlade soldater i röda turbaner, och trosskuskar med långt skägg över den smutsiga uniformsrocken svängde till höger och vänster med sina spann av mulåsnor. En judisk vattenbärare med en halvtömd lädersäck under ena armen knuffades omkull, och lerstopet, som han höll i handen, krossades mot gatan. En skämtsam officer med stora ljusa mustacher stötte israeliten i sitsen med sabelbaljan och ropade: "Machen Sie platz, mein lieber Herr Abraham. Here richtet die Profet!" Harmsen och öm om armbågarna reste sig vattenbäraren och började ivrigt protestera, hela tiden erhållande nya stötar och knuffar. Slutligen skrek han och hyttade med stophandtaget mot officeren: "Jag skall framföra klagomål till Pashan själv." Då gapskrattade den ljuslätte officeren samt slog ut med armarna och sade: "Donner und blitzen, alten Wassergefäss, Ich bin der Pasha!"—Det var i den gamla staden Damaskus, och för att giva plats åt de ottomanska krigarna, trängde sig vandrarna upp till husväggarna längs de smala gatorna, men grånade sluga hantverkmästare gluttade försiktigt ut ur sina burspråk samt makade spånor och halm över källarluckor-

na, varunder de gömt sina söner och läringar. De visste av erfarenhet, att när trummaren nalkades ett fönster med en soldat vid vardera sidan fanns det ingen hederlig utväg undan konskriptionen. Min följeslagare skrattade gäckande och sade elakt: "När skall väl det småkloka bergningsvettet i gemen lära sig rätt förstå det heliga krigets filosofi?"

Jag såg mig omkring i den syriska hansestaden. Trånga gator mäst, och låga hus. Ett och annat kvarter var dock moderniserat, och så lågo halvt komiskt sammanförda kung Uz samt Hadads tidevarv och Muhameds den femtes. Den rödklädde hcstade för att fånga min uppmärksamhet, men mina tankar foro bort över sekler.—Likt ett mörkt snöre över en rundel vitgul sand låg den enda gatan i det urgamla Damaskus. Bakom gårdsmurar av kalkad sten sutto kvinnor och malde säd på små handkvarnar, allt under det att deras tungor virvlade i kapp med deras händer och nytt och gammalt dryftades med den lösa tankeföljd som är vanlig hos personer med hjärnor som barns. Var det icke fägnesamt att minnas berättelsen huru Salomo, den unge konungen långt i söder dömt med vishet

mellan tvänne mödrar, och huru han nu på gamla dagar vilade sitt kloka huvud mot sina frillors knän?—Det var nu i Damaskus två gator, som korsade varandra, och löpte ihop mot gränderna i formen av en åtta. Kvinnorna malde ännu på sina kvarnar mellan tjällen och gårdsmurarna, men nu samtalade de med varandra om Judas Maccabeus, israeliten, som trosfrisk och stark kastat de romerska härarna överända och sjungit sin triumfsång vid svärdslag mot tagna sköldar. Men givetvis måste han kuvas, falla och dö, den hugstore hjälten, ty, pladdrade kvinnorna, Jehova missunnade honom hans rykte.—Husen voro flera och gatorna likaså. Damaskus hade blivit en ansedd plats för köpmän. Huru ockrades icke med de smiden och de mattor som konstförfarna händer bearbetat under dagar och veckor? Nu var det god samfärdsväg mellan Damaskus och de två städerna Tyrus och Sidon, vid havet, och månatligen kommo förslagna fenicier med bytesvaror ända från Alexandria och Korint. Men kvinnornas tungor virvlade än. Vem hade ej gått fram på den enda raka gatan i staden, vem hade ej sett vävaren Judas hus, och vad var naturligare än att där skulle just i dag

hava inburits en liten blind och vanmäktig hebré med smutsiga kläder och tovigt skägg, en förryckt lärd, omgiven av väpnade män. —Det var klang av svärd och slag av hästhovar längs husraderna i det rika härskarsätet, Damaskus. Kvinnorna veko tillbaka sina slöjor för att genom fönstergluggarna se en skymt av erövraren, den store Saladin. och tungorna yrde såsom under månghundrade år tillförene, men pladdret var nu om saracenernas vapenbragder och om korsfarareskaror av oklädda, hungrande barn. Likt böjda lågor glimmade mot aftonljuset damaskenerstålen i krigarnas bruna händer, och över sorlet kring vattenbärarna på torget ljöd ropet: "Endast Allha är stor, och Muhamed är hans profet." — Min tanke såg från forntid till nutid och scenerna blevo klarare allt eftersom, men genom växlande skeden och händelser tyckte jag mig se de vida flikarna av en röd kappa och skymta ett finhyllt ansikte med slemma drag. Min följeslagare hostade nu otåligt, såg på mig närgånget granskande och sade, såsom han hade i ett ögonblick sett alla mina tankar: "Ja, närvarande har jag varit i både tider och verk, men utan djupet hade denna värld ej kunnat förete några skiftningar, den ha-

de blivit som en tavla med blott en färg, som en enda sträng i tillvarons väldiga harpobåge, som en dag utan afton, som ett hav utan strand." Jag kände instinktmässigt att den rödklädde sökte imponera för att därvid skjuta undan de intryck mitt fjärrskåderi kunnat bibringa mig, och jag log nästan omedvetet, men då stampade han i marken och tillade med häftighet: "Utan mig skulle icke ens edert skrå funnits till." Med en vredgad åtbörd lyfte han därpå kappan mot mitt ansikte.

*

Jag såg en halvcirkelformig skyttegrav framför en armenisk by. Jordvallen, som uppkastats mot slätten där en linie angripande kurder snabbt förstorades, var full av ränder och gluggar, genom vilka försvararna kunde rikta sina vapen mot fienden. Bakom jordvallen stodo, med nakna armar och skuldror armeniska kristna, fäder och ynglingar. Det lyste ur deras ögon orubbligt beslutsamt, men ock djup resignation. Deras blickar sökte lugnt det fina kornet längst borta vid gevärsmynningen, kallt flöt det ihop med siktskåran, och rätt nu stod det som en mörk punkt mot en barm ute på slätten.

Längs botten av skyttegraven kom en ung man gående. Han var smutsig och bararmad såsom de övriga, men hade ett lärt utseende och blickade halvt kisande genom sina tjocka glasögon. Han reste sig på tårna och ropade, med stark välljudande stämma: "För våra mödrar, hustrur och barn, för våra kärestor och vår tro!" Min följeslagare ryckte till och mumlade: "Den människan är minst skrymtaktig av alla jag hört. En herskares biktfader skulle inte blott satt tron i främsta rummet utan Gud."

Det smattrade ute på slätten och små stoftmoln virvlade upp ur mullen framför skyttegraven. Jag såg hur musklerna rörde sig i de nakna skuldrorna av männen som bidade bakom sitt försvarsverk. "Eld!" ljöd kommandoropet. Det flög längs raden af skyttar lik en elektrisk stöt, och som ett hundrastämmigt svar brakade en gevärsalva från jordvallen. Ute på slätten vacklade män med händerna sträckta högt över huvudet, och när linjen åter formades låg det bakom den tjogtal av döda och sårade. Angriparne hejdade dock icke sitt lopp, och ehuru deras eld var vida osäkrare än de angripnas så nådde dock mången kula sitt mål,

och män och piltar vredo sig kvidande på skyttegravens botten.

Den unge mannen med det lärda utseendet tog geväret ur händerna på en sammansjunken gråhåring, vars ansikte var överhöljt av blod. Han trädde lugnt i den gamles plats, och klart som ljudet av ett valthorn flög hans kommando längs bröstvärnet: "Blott annanvar man, så annanvar man igen och maten så stadigt fienderna med kallt bly. Eld!" Befallningen hörsammades, och det jämt ökade antalet fallna visade metodens goda verkan. Men ehuru hundraden gåfvos åt döden formades de angripandes linie på nytt, och lik en stormvåg brusade den över jordvallen och ned i skyttegraven. Nu tystnade eldvapnen och det blev en strid på liv och död med man mot man och ofta en mot tio. Armenierna kämpade som lejon. Jag såg huru en jättestor man tryckte sina fingrar genom strupen på en lång turk, slet i ett ryck sönder hans hals och blodet flöt i stritt mörkt fall ned över armenierns nakna armar och skuldror.... Allha! Allha! ljödo ropen och vildare blev handgemänget. Det var kolv mot kolv, kniv mot bajonett, och även tänder mot tänder. En yngling låg förblödd nere

i skyttegraven, men ännu i döden höll han tänderna djupt sänkta i en fallen turks haka. Befälhavaren hade mist sina glasögon och slogs närsynt med två fiender på en gång, en underofficer och en krutstänkt gammal veteran, vars högra arm blödde och hängde slappt ned. Den unge armeniern fällde den gamle med ett slag öfver hjässan, men i nästa sekund kände han den andre fiendens sabelspets skära genom sin kropp rätt under vänstra skulderbladet. Han slöt ögonen och vacklade omkull över sårade och döda. Officeren grinade i vederstyggligt välbehag och höjde sabeln mot den fallne till ett sista mördande hugg, men en armenisk gosse med genomskjutna kinder gled upp under turkens lyftade arm och stötte sin kniv ända till fästet i hans midja. Vrålande av smärta föll muhamedanen framstupa och begrov under sin tunga kropp den unge banemannen.

Snart hade skyttegraven erövrats och byn stormats. Men även kvinnorna försvarade sig till det yttersta och somliga togo sitt liv för att slippa falla i ottomännernas händer. En storväxt armeniska, med hög barm och svarta lågande ögon kämpade med en dolk i vardera handen och när hennes vänstra

arm slutligen träffades av ett pistolskott lyfte hon kallt den högra mot sitt hjärta och gav sig själv döden.

Det var som skulle jag så småningom hava vant mig vid de rysliga scenerna, och jag darrade icke nu. Ja, jag till och med greps så av den intensiva anden i fejden att jag totalt glömde min person. Blott som i en dröm såg jag min följeslagare stå med högra armbågen vilande i vänstra handen och med den högras fingrar gripande om hakan. Så hörde jag skrik och skratt och vände mig om. Ut ur byn kommo som i parad de segerdruckna soldaterna, och spetsade på bajonetterna buro de nakna kroppar av armeniska späda barn, och de små livlösa varelsernas blod droppade ned på mördarnas turbaner. Mitt mod störtade tillsamman vid denna nya fasa och jag kände huru mina händer blevo kalla. Då hörde jag en röst, som jag väl mindes från scenerna i Damaskus. Matt som från en sjuksäng såg jag upp. Där stod en officer med ljust hår och stora ljusa mustascher och med en förfäad eller rusig persons plumpa fröjd ropade han: "Kameraden! Heute haben wir einen grossen und Herrlichen Seig gewonnen. Das Glück begüns-

tigt uns immer..... Hoch der Kaiser!"

Det sved till i min barm och jag vacklade fram med knutna händer, men i det samma lyfte min följeslagare kappan mot mitt ansikte och sade: "Ingen onödig harm. Den där narren bara bekräftar vad jag sagt, att för somliga är djupet precis detsamma som höjden."

*

Löpgravarna hade sträckts ända ned till havet, och långt bakom de djupa skansverken låg krutröken som en dimma över batterierna. Likt pjäserna på ett väldigt bräde schack stodo i reserv mörka fylken av krigsfolk ända till bortesta synranden och divisionscheferna sutto i sina lönrum med telefonen för örat och kartorna över knäna. I en oavbruten, stundom svällande ström inforslades från stridslinien sårade och stympade män, som stönade tungt under täcket på fältbårarna, och över fälten blixtrade och skrällde bomber från små och stora mörsare. Framför skyttegravarne hade dragits som ett högt och ändlöst nät med hullingar inuti maskorna. Det var pallisader av taggig stängseltråd. Anfall, brusande vilda anfall, hade sjunkit samman längs denna genomskinliga vall likt dynande

vågor i sand, och framför bröstvärnen lågo ännu sårade och döda i hundratal. Ehuru det som röjdes gjorde ett mäktigt intryck på mig hörde jag min följeslagare med cynisk tvetydighet repetera en rapport som jag tid efter annan läst: "Östra fronten, ingen förändring."

Jag vände mig om och såg nu en grupp unga soldater, som njöto kort frist under ett valv av sandsäckar ett stycke bakom löpgravarna. Det fanns ej hos dem det minsta spår av hat eller blodtörst. En av ynglingarna läste ett brev hemifrån, och alla lyssnade till orden med så intensiv uppmärksamhet som hade det varit en fredsproklamation eller innehållit ett löfte om utmärkelsetecken. Ynglingen läste med en stämma som emellanåt darrade av rörelse:

"Käre son och stridsman! Ditt sista brev kom oss tillhanda i dag på morgonen, och du kan aldrig föreställa dig vilken glädje och hugnad det skänkte oss. Din moder, vilken hela veckan plågats av en sömnlöshet, som gamle doktor Krantz pulver och droppar på intet vis kunde häva, är nu, sedan vi tillsammans läst din skrivelse, såsom uppvaknad ur en lång och vederkvickande slummer. Vår fromme kyrkoherde Lin-

denbaum, som just var i byn för att giva altarets sakrament till änkefru Schutz, vilken är döende, skänkte också oss ett besök och fick läsa ditt brev. Han sänder dig en uppmuntran och nedkallar över dig den Högstes hägn. Den lärde mannen talade mycket om det folk, mot vilket den oförliknelige kämpen av Gud, Von Hindenburg, så segerrikt fört våra härar. Kyrkoherden förespår den hedniska ryska nationens fullständiga undergång och vårt kejserliga rikes utvidgande till havet långt i norr.

Det är emellertid en sak som ännu tynger oss: den ringa kännedomen om din broder Rudolphs öde. Visserligen hava vi fått veta, att han tillfångatagits osårad och sund, men vem kan gissa huru det gestaltat sig för den arme gossen djupt inne i fiendeland och i trakter där, såsom kyrkoherden Lindenbaum ock nämnde, rovdjuren äro talrikare än all annan fänad. Lieschen, hans trolovade, är alldeles otröstlig, synnerligen sedan hon en natt i drömmen tyckte sig se huru stora grå hundar söndersleto och uppåto honom ute på en vid snötäckt slätt och att kråkor eller kajor hackade på hans blodiga kläder. Hon har ju icke heller hört ifrån vare sig honom eller någon annan av

det kompani han tillhörde sedan i mitten av Januari i fjol, eller ungefär tre veckor efter han blev fången. Det gör oss alla hjärtans ont om den stackars flickan, som vi ju anse som en av de våra alltsedan hennes trolovning, ty hennes bleka infallna kinder skvallra så tydligt om hur hon lider.

Ack att vår tappre kejsare med ett slag kunde krossa alla de fiender, som ruva kring vårt fädernesland, ty ehuruväl slutlig och fullständig seger måste skänkas honom så tär dock denna långvariga fejd på landets märg och blod, och det är inte utan att personer, som hittills burit sina pliktbördor med jämnmod, börja sucka och knota under deras tyngd. Vi hava försport att det till och med i själva riksförsamlingen höjts röster emot kriget. Det är inte längre bara den ogudaktige galningen och socialisten Liebknecht, som yrkar på fred, utan insiktsfulla och hederliga män, ja kyrkans tjänare. Nu börjar emellertid min gamla hand på att darra och det värker i ögonen, därför tör jag väl få lägga ned pennan för denna gång. Sahra Luthmann, som alltid rodnar när vi tala om dig, sänder dig sin blyga hälsning genom detta brev. Om du har något i tankarna angående henne, så

var viss om att hon är dig värd, ty hon är flink och sparsam och dygdig som få. Din moder omfamnar dig bedjande, och själv bjuder jag som alltid: Fäkta manligen för vår kejsare och fädernesland.

Med faderlig ömhet.

Carl Wiegbrauch.

När ynglingen vek ihop brevet hördes undertryckta snyftningar från kamraterna och efter ett fåfängt försök att behärska sina känslor, vände han sig bort med händerna för ansiktet. När han åter sänkte dem skeno hans rodnande kinder mellan tårarna som brandflammor genom regn.

Jag såg på den rödklädde, men han stod med korslagda armar och såsom han ej hört ett enda ord av brevets innehåll. Slutligen sade han, som om han just rest sig upp från ett lyckat parti schack: "Ja, bönderna äro för kungarna, kungarna äro för mig." I detsamma hördes dundrandet av grova kanoner långt österut, och med ett ohyggligt gnisslande vin slogo dess projektiler ned i, mellan och bakom löpgravarna. Jag vände mig om och såg huru de unga männen, som stått under skanstaket ryckte ut med en sergeant, vilken kommenderade med

hes och ilsken stämma. Han skrek dem brådskande tillsamman, men innan trupper hunnit formas hördes ljudet av en stor bomb. Den slog ned ibland ynglingarna och flammade till under en knall som skakade marken. Ett tjockt rökmoln skymde för ett ögonblick, både officer och manskap. När luften klarnat låg sergeantens kropp alldeles söndertrasad, och endast två av soldaterna voro vid liv. Den ene av dem var blind och den andre hade förlorat sin högra hand. Såsom i yrsel famlade han med den vänstra omkring på marken, oavlåtligt mumlande: "Brevet, mitt brev, fars brev.' .....Mellan fingrarna på en avskuren hand, nära den stympade satt ett halvt hopviket papper, och i dess nedersta hörn läste jag dessa ord: "Fäkta manligen för vår kejsare och fädernesland!

Med faderlig ömhet,

Carl Wiegbrauch."

Jag vände mig till min följeslagare, men denne ryckte blott på skuldrorna och upprepade kallt: "Bönderna äro för kungarna och kungarna äro för mig."...."Drottningarna att förtiga," tillade han småskrattande och lyfte kappan mot mitt ansikte.

*

Det flammade och lyste från brinnande hus, och vida kring sken elden. Ett nattligt anfall hade gjorts mot en by, som hölls besatt av ett magyariskt kavalleriregemente, och i den heta dagern, mellan sammanstörtande byggnadslängor, slogos ryttare från Donau med ryttare från Don. Det hade lyckats kosackerna att redan i överrumplingens första ögonblick kasta in brandfacklan i ett stort hampmagasin, och blåren tändes likt krut. Nu sjöngo svärden högt ovan glöd och bränder. och hästar och män fälldes ned över rykande gräs.

De stackars innevånarna hade sökt rädda sig genom flykten, men blott ett ringa antal undgingo fienderna. som nästan i en cirkel omslöto byn. Många hade också sökt släpa med sig sin värdefullaste ägo, därmed förtyngande sina steg, och kvinnor lågo avsvimmade ute på vägarna, med armarne omkring skrinen med familjerelikerna. En gammal farfader hade blifvit skiljd från de sina och stapplade omkring i förvirring och hjälplöshet, men i sin årbräckta, vissnade hand höll han ännu med öm omtanka sitt minsta barnbarns sked.

Men svärden sjöngo, och hemskt genom deras starka stålklang ljödo jämmerskrik,

böner och förbannelser. Med ens såg jag huru ett tjogtal magyarer under höga rop trängde omkring en jättelik kosack, vars häst blödde av ett skott i ena länden. Den svartskäggige kämpen tycktes vara mer än en människa i vapenskicklighet. Hans väldiga kroksabel susade med en sådan fart kring honom själv och den blödande springaren, att det ibland syntes som voro både häst och man klädda i brynja. Hans angripare bokstavligen rasade ned omkring honom, och snart var han innestängd i en skans av sönderhugget rykande människokött. Alltfort virvlade den krokige sabeln, och de många fallna hindrade rätt nu kosacken att svänga sin häst. Hans angripare kunde ej använda karbinerna,ty i den täta kretsen skulle ett skott säkert hava ändat två stridsmäns liv. Den tunga sabeln gick ännu. Ack, Tryggveson vad var din konst mot denne svartskäggige ryttares, och din, Cellinis, du ända in i ålderdomen duellerande konstnär! Svetten droppade ur kosackens hår och ögonbryn. En officer ropade: "Giv dig, tappre man," men likt ett hetsigt svar sköt det krökta stålet över vallen av döda, och med lyfta armar gled officeren ur sadeln. De gyllene snod-

derna på hans livrock blevo mörkröda, och tungt föll han framstupa över sin fiendes vapen. I nästa ögonblick såg jag ett långt svärd blixtra mot den jättelike ryttarens hals. Jag hörde huggets vassa skärande och slöt ofrivilligt ögonen. När jag blickade upp såg jag åter kosackens gestalt. Jag såg hans utsträckta armar och de väldiga skuldrorna, men huvudet hade fallit. Den starka kroppen sjönk bakåt mot hästens manke, och i en strid ström förrann bersärkerns blod.

Likt en klagan ljödo reträttens toner, och i oordnad flykt lämnade spillrorna av det magyariska kavalleriregementet byn. Ut ur det tynande skenet av eld jagade de, och hän emot nattens djupa, döljande mörker. Jag greps som av yra och talade vilt....“Ser du i syner gamla moder från Czegled? Ter sig för din blick en ung man vacklande i sadeln, och hör du måhända svärdsången, som sjunger stiltje in i hans svallande krigarblod? Ser du honom såsom i kramp fatta tag i springarens hals och så med fradga på läpparna tryckas till marken under en lång rasslande våg av kallt järn? Ser du den bleknade, när den vilda störtsjön rullat förbi? Hans barm är en söndertrampad mas-

sa blott och hans ansikte höljt av sot och blod. Ser du att glöd och gnistor falla över hans livlösa kropp och sveda den sakta till oigenkänlighet? Glöd och gnistor från galiziska hus. Ser du i syner Madja, flicka från Bakony Wald, flicka från Moor? Ser du din älskare i vilt handgemäng med storväxta ryttare från Kamenskaja? Ser du hur hans klinga blixtrar och skär sin röda skörd bland stäppens män?.... Häkta upp söljena i ditt bröstkläde, vackra Madja, och låt din barm svälla av fröjd över en älskling, som kan värja sig mot fem angripare och fälla den sjätte!.... Men Madja, ser du ändå hur din riddares arm tröttas och hur han småningom ryggar för sina fiender?.... Madja, slut ögonen! den tunga sabeln har fallit ur din väns hand!.... Madja! Madja! Bed till Guds moder för din trolovade, ty nu flammar ett svärd över hans hjässa. Madja, bed för din älskades själ, ty hjälten har stupat.... Sörj, Madja, sörj, ty din käraste sover med vidöppna ögon under aska och kol i en förbränd by.....

Jag hörde det sakta klirrandet av ett svärd och såg mig om. Den rödklädde trädde fram till mig och sade otåligt: "Jag gitter icke höra din kranka låt. Du läg-

ger sten på börda." Jag vet ej vilken makt som tvang orden på mina läppar, men jag svarade med kall gäcksamhet: "Ja, dagarna äro onda." Den rödklädde ryckte till vid mitt yttrande, och likt ett prassel bland torra löv hörde jag hans steg, då han vände sig emot mig. Röken från kolnande bränder drunknade i mörkret av nattens skyar, och jag förnam åter den sällsamma smittan av leda, när han, som stod framför mig lyfte kappan mot mitt ansikte samt viskade: "Dagarna äro ondare än annars. Jag skönjer grant ett komparativum i sak, Mina narrars narrar spela nu sina herrars herres roller alldeles vankfritt, kommer rättnu ett superlativum i sak blir jag en ensam, fallen kung.

*

Jag såg folket i ett av fiender översvämmat land. Jag såg glansen av kallt bidande i de förtrycktas ögon, och jag kände en fläkt av det vilda hat, som glödde i deras barm. Från Lüttich till West Flandern rådde nu en främmande styresman, och hans fogdar och deras knektar bortförde som segerbyte vad landet hade bäst .... Dröm dig en segrares fred, du hänsynslöse människoförstörare från Preussen. Göm din halvt

förvissnade vänstra hand under den grå kappan, ty den handen är en bild av din slutliga vanmakt så visst som din högra är en bild af din omätliga åtrå. Hör du åskorna, som mumla i en vid krets om dina landamären? De åskorna mumla din dom. De tala genom rykande och heta strupar och deras ord äro ödets. En dag skall ditt högmod sjunka och ditt hopp falna. En dag skola örnvingarna i din furstehjälm sloka över ditt vita ansikte. Då skall du hava förgått uti dina fäders sjuka, och dina vilseledda undersåtar skola spotta mot din slottsdörr och säga: "Här bodde helt nyss den världsbekante parodien på *Nibelungenlied.*"

Min följeslagare rörde vid min arm och störd vände jag mig emot honom. Han var helt förvandlad. Hans vida pupiller lågade som av ångest och kring läpparna var det djupa veck. Hans mörka hår hade mängts med grått, och fjädern i hans hatt stod kal likt det tomma skaftet av en pil. Se sade han och pekade ur kappan med svärdskidan. Jag lät mina blickar följa vapnets och såg min värsta syn.... Förfäade uhlaner lekte älskog med våld. Utsträckt på golvet i ett skänkrum låg en ung kvinna stirrande med

vansinnigt ångestfulla ögon på män, som avlöste varandra med att trycka ned hennes händer och knäppa av sina bälten. De voro sexton i rummet, och den sjuttonde stod utanför på vakt. Han dansade lättfärdigt omkring skaftet av sin lans och gnolade för sig själf:

"Die Belgier haben schöne Töchter,
Sie können lieben jeder Zeit."

Om en stund troppade de sexton uhlanerna ut ur skänkrummet. Den sista av dem nickade åt vakten under ett nöjt grin, och denne steg in. Dörren föll igen men öppnades åter inom några sekunder. Blek och darrande störtade uhlanen ut. Han var lik en vettvilling och ropade högt: "Kameraden, das ist doch furchterlich!".... Inne på skänkrummets golv låg den halvt nakna kroppen av en brabantisk flicka, skändad till döds av förfäade uhlaner. En ursinnig vrede fyllde hela mitt väsen och mina ögon svedo i raseri. Då erinrade jag mig den rödkläddes ord: "Mina narrars narrar spela nu sina herrars herres roller," och jag vände mig emot honom och skrek med en stämma, som klang likt en hårt spänd sträng: "Åt helvetet med dig satan, åt helvetet!" Jag såg hur hans gestalt smal-

nade såsom av hastig ålder, och spröd ljöd hans röst då han svarade: "Den plats, som du befaller mig att nalkas, är bara en skugga av vad jag blottat för dig i nuets värld. Helvetet är här."

Det var som skulle han med ens hava tynat ihop till ett rött streck mot muren av ett hus med vitt kalkbruk och som ur själva stenarna hörde jag hans ord: "Min grämelse är större än all tids elände. Jag behärskar allt, utom det jag åvägabringat. Dagarna voro onda. ty jag behärskade dem. Jag gjorde då de store bland folken till mina narrar, men snart nog blevo de mina likar. Mina narrar fylkade sedan narrar omkring sig själva, och dessa utvecklade sig så att de slutligen spelade sina herrars herre. Dagarna hade blivit ondare, och nu är hart för handen superlativum i sak."

Allt tunnare blev det röda strecket mot kalkrappningen, och såsom från andra sidan stenväggen kom den försvinnande skepnadens ord: "Jag är alltid djupet, jag förblir den fjärde dimensionen, men intet mer. Mina narrar och deras narrar hava trängt mig, herren, helt och hållet tillbaka. Förstå mig rätt: Vad mina narrar göra vållar mig ingen grämelse. men väl att deras

trug och våld väcker ett sådant uppseende att det fördunklar mig. Jag är inför den medvetna tillvaron, alla narrarna inberäknade, blott en tynande gestalt. Mitt verk är min grämelse, ty det bortskymmer mig. Mina narrars namn gå igen i tideböckerna; mitt namn är snart ingenting annat än en tölps smädeord, eller uttrycket för ett skarns heder."

Det kom genom muren som ett bittert skratt, och jag hörde den rödkläddes sista ord: "Dagarnas onda når ej längre än till superlativum, minns då väl att detta är skeendet i dess fullbordan: Mina narrar och deras narrar skola, såsom jag, störtas av sitt verk."

*

Jag vaknade sent på morgonen efter en kuslig natt, men en siares fröjd var i min själ, och solen sken över mina händer och mitt ansikte.

LIBRARY OF CONGRESS
0 020 934 006 9